

LEGAL AND POLITICAL EVOLUTION OF THE INSTITUTION OF PRESIDENT IN UKRAINE: FROM KRAVCHUK TO POROSHENKO

The article deals with political and legal status of the institution of president in Ukraine. The author considered the evolution of presidential power. For this purpose, he accounted the period from the first (after the declaration of independence of Ukraine) president – Leonid Kravchuk – until the incumbent president – Petro Poroshenko. In order to achieve the objectives, the researcher pointed at the competence of the president of Ukraine, taking into account changes in the legislation, the potential political impact of a particular person who has power and is dependent on the political situation.

Keywords: the institution of president, presidential powers, political influence of president, system of government, constitution, the “orange revolution”, the “revolution of dignity.”

ПРАВОВА ТА ПОЛІТИЧНА ЕВОЛЮЦІЯ ІНСТИТУТУ ПРЕЗИДЕНТА В УКРАЇНІ: ВІД КРАВЧУКА ДО ПОРОШЕНКА

У статті розглядається політико-правовий статус інституту президента в Україні. Розглянуто еволюцію президентської влади. З цією метою, до уваги включено період від першого, після проголошення незалежності України, президента – Леоніда Кравчука – та чинного президента – Петра Порошенка. З метою вирішення поставлених завдань вказуємо на компетенції президента України, беручи до уваги зміни в законах, потенційний політичний вплив конкретної людини, яка має владу та залежить від політичної ситуації.

Ключові слова: інститут президента, повноваження президента, політичний вплив президента, система влади, конституція, «помаранчева революція», «революція гідності».

Ewolucja prawna i polityczna instytucji prezydenta na Ukrainie: od Krawczuka do Poroszenki

W artykule analizowany jest status polityczno-prawny instytucji prezydenta na Ukrainie. Przedstawiamy ewolucje władzy prezydenckiej. W tym celu zaczynamy od kadencji pierwszego, po uzyskaniu przez Ukrainę niepodległości, prezydenta – Leonika Krawczuka i kończymy

obecnie sprawującym władzę – Petrem Poroszenkiem. Na użytek realizacji postawionego celu wskazujemy na cechy charakterystyczne kompetencji prezydenta Ukrainy, uwzględniając przy tym zmiany prawa, potencjał wpływu politycznego konkretnej osoby sprawującej urząd oraz obowiązującą koniunkturę polityczną.

Słowa kluczowe: instytucja prezydenta, kompetencje prezydenta, wpływ polityczny prezydenta, system władzy, konstytucja, rewolucja pomarańczowa, rewolucja godności.

1. Rola i miejsce prezydenta w systemie instytucji państwa

Uprawnienia prezydenta oraz jego status prawny regulowane są przez ustawę zasadniczą – Konstytucję Ukrainy. Na wstępie należy zaznaczyć, że Konstytucja nie jednokrotnie stanowiła przedmiot walk politycznych, co z kolei prowadziło do zmian formy rządów. Kolejno Ukraina była republiką prezydencko-parlamentarną i parlamentarno-prezydencką. Zmiana ta wyrażała się nie tylko ewolucyjnością demokratycznego charakteru formy rządów – Ukraina bowiem nie tylko zmieniła formę rządów na parlamentarno-prezydencką, a poczyniła również i krok do tyłu w kierunku prezydencko-parlamentarnego sposobu sprawowania władzy. W obecnej chwili na Ukrainie obowiązuje parlamentarno-prezydencka forma rządów, co jest wynikiem zmian o charakterze rewolucyjnym zapoczątkowanych w listopadzie 2013 r. Nastąpiły one poprzez wznowienie obowiązywania Ustaw z dnia 8 grudnia 2004 (nr 2222-IV), 1 lutego 2011 (nr 2952-VI) i z dnia 19 września 2013 (nr 586-VII)¹, nadając nowy kształt Konstytucji.

W myśl tej redakcji Konstytucji prezydent Ukrainy jest głową państwa i reprezentantem jego interesów. Do tego jest także gwarantem suwerenności państwa, integralności terytorialnej, przestrzegania Konstytucji Ukrainy oraz praw i wolności człowieka i obywatela². Co pozwala twierdzić, że właśnie prezydent jest kluczową figurą w systemie podziału władzy.

Dla zrozumienia obowiązującego porządku należałoby wskazać na ewolucyjny sposób zmian statusu prezydenta Ukrainy korzystając w tym celu z perspektywy historycznej. Tak więc, według Konstytucji URSS z dnia 1978 prezydent obejmuje najwyższe stanowisko w państwie, jest głową państwa ukraińskiego i przewodniczy władzy wykonawczej³. Konstytucja Ukrainy z 28 czerwca 1998 mówi natomiast o tym, że prezydent nie należy do żadnej z władz, pełni natomiast funkcję równoważenia każdej z nich. Status ten de jure w dalszym ciągu obowiązuje, nie zważając na szereg zmian, które były wprowadzane do ustawy zasadniczej w części dotyczącej instytucji prezydenta. Tym niej mniej Konstytucja Ukrainy jasno nie precyzuje funkcji arbitrażowej prezydenta. Za zaproponowanym sądem stoi stwierdzenie,

¹ Ustawa o wznowieniu obowiązywania niektórych zapisów Konstytucji Ukrainy z dnia 21 lutego 2014 (nr 742VII).

² art. 102 Konstytucji Ukrainy z dnia 15.05.2014.

³ Ustawa URSS o prezydencie Ukrainy z dnia 05.07.1991.

które zresztą było już przetoczone, że „prezydent Ukrainy [...] jest gwarantem przestrzegania Konstytucji Ukrainy”⁴.

Artykuł 106 Konstytucji Ukrainy wymienia uprawnienia prezydenta. Jego analiza pozwala na stwierdzenie, że prezydent posiada kompetencje wobec każdej z władz, a nawet więcej – uczestniczy w ich kształtowaniu. Konstytucja Ukrainy dokonuje jednak ich ograniczenia, równoważąc je z kompetencjami Rady Najwyższej, co z kolei spowodowane jest naturą parlamentarno-prezydenckiej formy rządów.

Cechami charakterystycznymi instytucji prezydenta na Ukrainie są:

- ogólnopaństwowy charakter – kompetencje prezydenta rozpowszechniają się na całe terytorium Ukrainy;
- reprezentacja – jest oficjalnym reprezentantem interesów Ukrainy;
- wybieralność – objąć urząd prezydenta Ukrainy można jedynie w wyniku bezpośrednich, powszechnych, równych wyborów poprzez tajne głosowanie;
- jednoosobowość – instytucja prezydenta jest reprezentowana tylko przez jedną osobę, której przyznano odpowiednie kompetencje czyli prawo do przyjmowania aktów normatywno-prawnych;
- stała działalność – pełni obowiązki w sposób stały i nie przerwany, uzyskuje wynagrodzenia z tytułu przyznanych mu przez Konstytucję i Ustawy uprawnień. Instytucja prezydencka do tego jest także nie ograniczona ramami czasowymi.

W związku z czym można by powiedzieć, że na równi z innymi instytucjami władzy państwowej (władzą ustawodawczą, wykonawczą i sądowniczą) kluczową rolę pełni instytucja prezydencka. Przydzielono jej bowiem najważniejszą funkcję – gwarantowania przestrzegania ustawy zasadniczej. W tym układzie prezydent nie jest jednak nadrzędnym wobec wymienionych trzech władz, a znajduje się on na równi z nimi i pełni przy tym funkcję arbitrażową. Tak na przykład, zważając na fakt, iż Ukraina jest republiką parlamentarno-prezydencką, większość kompetencji prezydenta jest realizowana za zgodą parlamentu: „powołuje, za zgodą Rady Najwyższej Ukrainy, Prokuratora Generalnego Ukrainy i odwołuje go z urzędu”⁵. Wyjątkiem są uprawnienia, które w sposób bezpośredni dotyczą przestrzegania ustawy zasadniczej, na przykład: „zarządza przedterminowe wybory do Rady Najwyższej Ukrainy w terminie określonym w niniejszej Konstytucji”⁶.

⁴ art. 102 Konstytucji Ukrainy z dnia 15.05 2014.

⁵ art. 106, p. 11 Konstytucji Ukrainy z dnia 15.05 2014.

⁶ art. 106, p. 7 Konstytucji Ukrainy z dnia 15.05 2014.

2. Funkcje i uprawnienia prezydenta Ukrainy

Funkcjami prezydenta są najważniejsze kierunki jego działalności (najważniejsze obowiązki) jako głowy państwa, umotywowane jego rolą i znaczeniem dla systemu organów władzy państwowej⁷.

Analiza Rozdziału V Konstytucji Ukrainy oraz szeregu innych aktów prawnych w tym zakresie, pozwala na wyodrębnienie następujące z nich:

1. W oparciu o obiekt (przedmiot) działalności: a) zapewnienie niezależności państwa, integralności terytorialnej i bezpieczeństwa narodowego Ukrainy; b) zapewnienie przestrzegania praw i wolności człowieka i obywatela; c) zapewnienie ciągłości władzy; d) sprawowanie kontroli nad polityką zewnętrzną państwa; e) kształtowanie składu personalnego organów władzy państwowej; f) funkcja jurysdykcyjna.
2. Według form (sposobów) działalności: a) ustanawiająca; b) normotwórcza; c) funkcja stosowania prawa; d) kontrolna⁸.

Konstytucja Ukrainy definiując prezydenta jako gwaranta suwerenności państwa, integralności terytorialnej, nadaje mu określone funkcje i kompetencje/ uprawnienia. Prezydent dba o niezależność państwa, bezpieczeństwo narodowe i ciągłość władzy, przewodniczy Radzie Bezpieczeństwa i Obrony Narodowej, podejmuje decyzje o ogólnej bądź częściowej mobilizacji oraz wprowadzeniu w razie zagrożenia interwencją zbrojną stanu wojennego w całym państwie bądź części jego regionów.

Pełniąc funkcje gwaranta praw i wolności człowieka i obywatela prezydent realizuje przypisane mu zadanie poprzez prawo inicjatywy ustawodawczej: wydaje dekryty i rozporządzenia w celu ochrony praw i wolności człowieka i obywatela; w razie potrzeby podejmuje decyzję o wprowadzeniu na całym terytorium bądź w poszczególnych jego regionach decyzji o stanie nadzwyczajnym; w razie potrzeby ogłasza poszczególne miejscowości obszarami nadzwyczajnej sytuacji ekologicznej.

Uprawnienia prezydenta zakładają z kolei konkretne prawa i obowiązki głowy państwa dotyczące rozwiązywania problemów (kwestii) znajdujących się w jego obszarze odpowiedzialności⁹.

Ogólnie rzecz ujmując, kompetencje prezydenta można by wyróżnić w następujące grupy:

1. Kompetencje przedstawicielskie;
2. Kompetencje ustawodawcze;
3. Kompetencje ustanawiające;
4. Kompetencje dotyczące kontroli¹⁰.

⁷ В. Годованець, Конституційне право України, Київ 2005, s. 360.

⁸ О. Ярмиш, В. Сербогін, Державне будівництво та місцеве самоврядування в Україні, Харків 2002, s. 123.

⁹ В. Годованець, Конституційне право України, Київ 2005, s. 360.

¹⁰ Н. Шапгала, Конституційне право України, Задорожня 2012, s. 479.

Na kompetencje przedstawicielskie składają się prawa i obowiązki prezydenta dotyczące realizacji ogólnych działań związanych z reprezentacją państwa zarówno na poziomie państwowym jak i międzynarodowym.

Wyróżnia się następujące kompetencje prezydenta w dziedzinie polityki wewnętrznej:

- Prezydent Ukrainy jest gwarantem suwerenności państwa, integracji terytorialnej Ukrainy, przestrzegania Konstytucji Ukrainy oraz praw i wolności człowieka i obywatela (art. 102);
- gwarantuje niepodległość państwa, bezpieczeństwo narodowe, ciągłość władzy (art. 106, p. 1);
- zwraca się z orędziami do ludu i z corocznymi oraz nadzwyczajnymi orędziami do Rady Najwyższej Ukrainy o stanie państwa (art. 106, p. 2);
- stoi na czele Rady Bezpieczeństwa Narodowego i Obrony Ukrainy (art. 106, p. 18);
- podejmuje, zgodnie z ustawą, decyzję o powszechnej albo częściowej mobilizacji, o wprowadzeniu stanu wojennego (art. 106, p. 20);
- udziela prawa łaski (art. 106, p. 25, cz. 1);
- przyznaje nagrody państwowe; ustanawia odznaczenia Prezydenta Ukrainy i nagradza nimi (art. 106, p. 26, cz. 1).

Działalność w dziedzinie polityki zagranicznej polega na:

- reprezentacji państwa w stosunkach międzynarodowych, sprawowaniu kierownictwa nad polityką zagraniczną państwa, prowadzeniu rozmów oraz negocjacji i podpisywaniu umów międzynarodowych Ukrainy (art. 106, p. 3, cz. 1);
- podejmowaniu decyzji o uznaniu innych państw (art. 106, p. 4, cz. 1);
- powoływaniu i odwoływaniu szefów przedstawicielstw dyplomatycznych Ukrainy w innych państwach i organizacjach międzynarodowych, przyjmowaniu listów uwierzytelniających i odwołujących przedstawicieli dyplomatycznych innych państw (art. 106, p. 5, cz. 1).

Kompetencje ustawodawcze – prawa i obowiązki prezydenta w dziedzinie tworzenia, przyjęcia i implementacji prawa:

- prawo inicjatywy ustawodawczej w Radzie Najwyższej Ukrainy (art. 93, cz.1);
- projektom ustaw nadaje status pilnych, co skutkuje ich rozpatrywaniem przez Radę Najwyższą jako takich które muszą być rozpatrywane w pierwszej kolejności (art. 93, cz. 2);
- posiada prawo weta wobec ustaw uchwalonych przez Radę Najwyższą Ukrainy (prócz ustaw przewidujących zmiany w Konstytucji), kierując je do powtórnego rozpatrzenia przez Radę Najwyższą Ukrainy (art. 106, p. 30, cz 1);
- podpisuje ustawy uchwalone przez Radę Najwyższą Ukrainy (art. 106, p. 29, cz 1);

- Prezydent Ukrainy działając na podstawie i wykonując Konstytucję i prawa Ukrainy, wydaje dekrety i rozporządzenia, które podlegają egzekucji na całym na terytorium Ukrainy (art. 106, p. 31).

Kompetencje ustanawiające – prawa i obowiązki prezydenta Ukrainy w dziedzinie, powoływania, reorganizacji i likwidacji innych organów państwa:

- powołuje, za zgodą Rady Najwyższej Ukrainy, Premiera Ukrainy, uchyla jego uprawnienia i podejmuje decyzje o jego odwołaniu (art. 106, p. 9);
- powołuje, na wniosek Premiera Ukrainy, członków Gabinetu Ministrów Ukrainy, kierowników innych urzędów centralnych organów władzy wykonawczej, a także kierowników lokalnej administracji państwowej i uchyla ich uprawnienia (art. 106, p. 10);
- powołuje, za zgodą Rady Najwyższej Ukrainy, Prokuratora Generalnego Ukrainy i odwołuje go z urzędu (art. 106, p. 11);
- powołuje połowę Zarządu Banku Narodowego Ukrainy (art. 106, p. 12);
- powołuje połowę Narodowej Rady Ukrainy do spraw Telewizji i Radiofonii (art. 106, p. 13);
- powołuje i odwołuje, za zgodą Rady Najwyższej Ukrainy, Przewodniczącego Komitetu Antymonopolowego Ukrainy, Przewodniczącego Funduszu Majątku Państwowego Ukrainy, Przewodniczącego Państwowego Komitetu do spraw Telewizji i Radiofonii Ukrainy (art. 106, p. 14);
- tworzy, reorganizuje i likwiduje, na wniosek Premiera Ukrainy, ministerstwa i inne centralne organy władzy wykonawczej, działające w granicach środków, przewidzianych na utrzymanie organów władzy wykonawczej (art. 106, p. 15);
- powołuje jedną trzecią sędziów Sądu Konstytucyjnego Ukrainy (art. 106, p. 22);
- tworzy sądy w trybie określonym w ustawie (art. 106, p. 23);
- wyznacza przedstawiciela Prezydenta Ukrainy w Radzie Najwyższej Autonomicznej Republiki Krym.

Kompetencje dotyczące kontroli – prawa i obowiązki prezydenta Ukrainy w dziedzinie, kontroli nad przestrzeganiem prawa w innych organach władzy państwowej:

- rozwiązuje Radę Najwyższą Ukrainy, o ile jej posiedzenia nie mogą się rozpocząć w ciągu trzydziestu dni od pierwszej zwykłej sesji plenarnej (art. 106, p. 8, cz. 1);
- uchyla akty Gabinetu Ministrów Ukrainy i akty Rady Ministrów Autonomicznej Republiki Krym (art. 106, p. 16, cz. 1);
- zwraca się do Rady Najwyższej z prośbą o wszczęcie dyskusji nad odpowiedzialnością Gabinetu Ministrów i w razie potrzeby przyjęcia Rezolucji o braku zaufania do Gabinetu Ministrów Ukrainy.

3. Ewolucja instytucji prezydenta na Ukrainie: wymiar polityczno-personalny

Historia instytucji prezydenta na Ukrainie zaczyna się wraz z przyjęciem trzech ustaw za sprawą których powstała ów instytucja. Są to: Ustawa o ustanowieniu urzędu prezydenta Ukraińskiej RSR oraz wprowadzeniu zmian i uzupełnień do Konstytucji (Ustawy zasadniczej) Ukraińskiej RSR; Ustawa o prezydencie Ukraińskiej RSR; i Ustawa o wyborach prezydenta Ukraińskiej RSR. Zostały one przyjęte 5 lipca 1991 r. i wprowadziły zmiany do obowiązującej w tym czasie Konstytucji URSR z 1978 r. U podstaw wymienionych aktów prawnych założono koncepcję nowej Konstytucji Ukrainy, która z kolei została przyjęta przez Radę Najwyższą 19 czerwca 1991 r.¹¹

Pierwszym prezydentem niepodległej Ukrainy został wybranyw wyborach powszechnych Leonid Krawczuk. Ukraińska badaczka problemu – Marija Karmazina w sposób zwięzły opisując jego dość krótką kadencję, mówi o tym jej sens można by odtworzyć za pomocą jedynie dwóch słów: polityk odwrotu (korzystając z terminologii J. Kina). Krótka prezydentura Leonida Krawczuka doskonale mieści się w granicach treściowych tego właśnie fenomenu i świadczy o tym, że pierwszy ukraiński prezydent posiadał zdolność do porzucenia (z pomocą środków politycznych) kilkudziesięcioletniej radzieckiej i kilkusetletniej rosyjskiej imperialnej przeszłości Ukrainy, stawiając (chciałoby się powiedzieć, że na zawsze) kropkę w jej losie bycia okrajem imperium¹².

Porzucając KPU Leonid Kuczma w wyborach prezydenckich, które odbyły się 1 grudnia 1991 r., wystartował jako kandydat pozapartyjny. Zwyciężył już w pierwszej turze, co sprawiło, że już 5 grudnia tego samego roku Ukraina otrzymała swojego pierwszego prezydenta.

1 grudnia 1991 odbyło się również referendum, w którym obywatele mieli wypowiedzieć się na temat niepodległości Ukrainy, po którym wszczęto proces międzynarodowego uznania nowego państwa, co sprawiło, że przed nowym prezydentem powstało dość ważne zadanie – reprezentowanie Ukrainy na arenie międzynarodowej. „Zadanie to było utrudnione przez fakt, iż na arenie międzynarodowej Ukraina dotychczas była postrzegana jako «część Rosji»». Od pierwszych dni swojej prezydentury Leonid Krawczuk, stawiając na zachowanie sformułowanych przez wiele dziesięcioleci relacji ukraińsko-rosyjskich, w tym samy czasie był promotorem idei tworzenia samodzielnej polityki zagranicznej państwa ukraińskiego¹³.

Ważnym wydarzeniem, które nastąpiło za czasów obejmowania przez Leonida Krawczuka stanowiska prezydenta Ukraina, jest rezygnacja Ukrainy z broni jądrowej. Decyzja ta, z perspektywy ówczesnego czasu wydawała się być całkowicie uzasadniona – ułatwiała integrację Ukrainy do światowej wspólnoty. Z perspektywy natomiast współczesnych realiów – konfliktu na Wschodzie Ukrainy, można by twierdzić, że zachowanie broni jądrowej, jest niezbędnym do zachowania równowagi sił wobec potencjalnego wroga, sąsiada.

¹¹ Ф.Г. Бурчак, Президент України, Київ 1997, s. 4.

¹² М.С. Кармазіна, Президентство: український варіант, Київ 2007, s. 118.

¹³ Кравчук Леонід Макарович. Герої України, <http://ukrheroes.narod.ru/KravchukLM.html> [07.06.2017].

W lipcu 1994 r. na Ukrainie do władzy przychodzi nowy prezydent – Leonid Kuczma. W czasie kampanii wyborczej, akcentując na potrzebie zbliżenia się z Rosją oraz przyznanie językowi rosyjskiemu statusu języka urzędowego, był popierany przez Rosję. W czasie sprawowania już władzy prowadzona przez niego polityka w sposób zasadniczy różniła od proklamowanych haseł we wspomnianej kampanii wyborczej. Kuczma oczywiście współpracował z Kremlem lecz także starał się skierować Ukrainę w stronę Europy. Działania te doprowadziły między innymi także do konfliktu Kuczmy z partiami lewicowymi, które w tym czasie dysponowało dość dużym wpływem na społeczeństwo.

W październiku 1994 w polityce społeczno-gospodarczej nowy prezydent postawił na relacje rynkowe. Dokonano szeregu zmian, czemu towarzyszył rozwój gospodarczy, które jednak trudno określić jako działania sprzyjające zbliżaniu się z Unią Europejską. Tak jak bowiem, w swojej większości, prywatyzacje przedsiębiorstw dokonały osoby wywodzące się z najbliższego otoczenia Leonida Kuczmy¹⁴.

Próbując wskazać na pozytywne zmiany, które zaszły za pierwszej kadencji Leonida Kuczmy należałoby wymienić następujące z nich:

- pojawienie krajowej jednostki walutowej – hrywny;
- przyjęcie nowej Konstytucji Ukrainy;
- przyjęcie tekstu hymnu Ukrainy;
- zażegnanie kryzysów w gospodarce.

Po raz drugi Leonid Kuczma objął stanowisko prezydenta 14 listopada 1999 r. W 2002, co jest warte podkreślenia, ogłosił nowy program który miał by skierować Ukrainę w stronę UE. W czasie kampanii wyborczej wiele mówiono o tak zwanym „nowym Kuczmie” i znacznych zmianach, w rzeczywistości jednak w czasie jego drugiej kadencji zrobiono sporo mniej.

24 sierpnia 2002 Kuczma wychodzi z pomysłem zmian w Konstytucji, w wyniku których miało by dojść do dużych zmian w relacjach uprawnień parlamentu i prezydenta. Powodem takich działań, jak uważali eksperci, była świadomość, iż po wyborach 2004 będzie musiał zostawić pełniony przez siebie urząd i chęć objęcia stanowiska premiera, co dało by mu możliwość zachowania wpływu na ukraińską politykę¹⁵.

Pomysłodawcą tej reformy był nie tylko Leonid Kuczma, ale również i Wiktor Janukowycz wraz ze swoim otoczeniem. Opozycja natomiast była jej przeciwna. Była powiem pewna zwycięstwa swojego kandydata – Wiktora Juszczenki, a reforma sprawiłaby, że układ sił faktycznie pozostał by bez zmian. 8 grudnia 2004 Rada Najwyższa uchwaliła jednak zmiany do Konstytucji, które zakładały zmiany formy rządów z prezydencko-parlamentarnej na parlamentarno-prezydencką.

¹⁴ Епоха Кучми: десять неоднозначних років. BBC Україна, http://www.bbc.com/ukrainian/politics/2013/08/130809_kuchma_epoch_sx [07.06.2017].

¹⁵ Тамże.

Opisane działania są pierwszym przykładem manipulowania Konstytucją, który zakładał zmianę uprawnień prezydenta Ukrainy, kierując się przy tym interesami poszczególnych osób czy grup politycznych. Reforma ta bowiem umożliwiła Leonidowi Kuczmiu zachowanie dotychczasowym wpływów na ukraińskiej scenie politycznej, nawet tracąc stanowisko prezydenta. Oznaczała także osłabienie instytucji prezydenta Ukrainy poprzez zmiany jego uprawnień (kompetencji).

Kolejny prezydent – Wiktor Juszczenko objął stanowisko 10 stycznia 2005 r. w warunkach obowiązywania parlamentarno-prezydenckiej formy rządów. Drodze Juszczenki do stanowiska prezydenta Ukrainy towarzyszyła rewolucja pomarańczowa, istota której przypomnijmy polegała na uświadomieniu przez społeczeństwo potrzeby nagłej zmiany, którą, jak w tym czasie jak się wydawało, może zapewnić Wiktor Juszczenko. Po wybraniu nowego prezydenta rzeczywistość w sposób dość znaczący odbiegała od oczekiwań – zamiast globalnych zmian i poprawy jakości życia przyszło rozczarowanie. Nie zważając na fakt, iż polityka Juszczenki była nakierowana na zbliżeniu z UE i NATO społeczeństwo nie mogło jednak wybaczyć lekkomyślności w realizacji obietnic wygłoszonych ma Majdanie. W związku z czym porażka Wiktora Juszczenki w kolejnych wyborach wydawała się oczywista.

Na skutki zmian konstytucji nie przyszło nam długo czekać. W czasie rządów Juszczenki byliśmy świadkami konfliktu pomiędzy nim a osobami, którzy popierali go w czasie kampanii wyborczej. Konflikt ten był dynamizowany za sprawą nowego formatu kompetencji prezydenta, który zakładał deprecjonowanie instytucji prezydenta w stosunku do parlamentu. Mimo faktu, iż Kuczma stracił swoją dotychczasową pozycję, dokonano osłabienia instytucji prezydenta. Naszym zdaniem taka zmiana konstytucji jest pozytywnym krokiem w kierunku demokratyzacji kompetencji prezydenta, jego roli i znaczenia w systemie politycznym państwa. Można by także założyć, że gdyby zmiany do Konstytucji były bardziej fundamentalne działalność ówczesnej władzy byłaby także dużo skuteczniejsza.

W wyniku wyborów prezydenckich w 2010 zwycięstwo odniósł Wiktor Janukowycz. Negatywne skutki jego prezydentury były przewidywalne, ale jednak jej wynik przerósł wszystkie prognozy. Mieliśmy do czynienia z załamaniem praktycznie wszystkich sfer życia społecznego. Znaczna część ludności wyjechała za granicę, podjęto działania na rzecz wznowienia dyktatury politycznej, utworzono klanowo-oligarchiczny model kapitalizmu państwowo-monopolistycznego, Ukrainę doprowadzono do bankructwa z dużym deficytem budżetowym.

Z perspektywy analizy polityczno-prawnej instytucji prezydenckiej należałoby zaznaczyć, że na samym początku kadencji Janukowycza, pod pretekstem naruszeń proceduralnych, anulowano Ustawę o zmianach do Konstytucji z dnia 8 grudnia 2004. Tym samym Ukraina powróciła do konstytucji z 1996 r., a tym samym i prezydencko-parlamentarnej formy rządów. Prezydent z powrotem uzyskał uprawnienia do nominacji kandydatury premiera i decydowania w dużym stopniu o składzie rządu, co sprawiło, że instytucja prezydenta dominowała nad parlamentem. Połączenie mało demokratycznych kompetencji prezydenta z osobą Wiktora Janukowycza,

doprowadziło do kardynalnych zmian w systemie politycznym charakteryzujących się przybieraniem przez system oznak reżimu autorytarnego.

Zamiast przewidywanego „zakręcania śrubek” polityka Janukowycza doprowadziła do nowego Majdanu, na którym społeczeństwo zażądało nie przyjście do władzy nowego kandydata, a dymisji Janukowycza i jego otoczenia. Tym razem rewolucja nabrała nieco innych obrotów – zmobilizowała się rekordowa ilość obywateli, dochodziło do konfliktów zbrojnych oraz masakry demonstrantów. W rezultacie naród osiągnął postawiony przez siebie cel – prezydent i najbliższe jego otoczenie uciekli z państwa.

W okresie pomiędzy utratą przez Janukowycza władzy a kolejnymi wyborami prezydenckimi swoje funkcje sprawowała tak zwana „władza kryzysowa”. 21 lutego 2014 Rada Najwyższa pod przewodnictwem Arsenija Jaceniuka przyjęła Ustawę o wznowieniu obowiązywania niektórych zapisów Konstytucji Ukrainy, w wyniku czego Ukraina powróciła do Konstytucji z 2004 r., co skutkowało powrotem do dominacji parlamentu w relacjach parlament – prezydent.

Nowym prezydentem, odnowionej już Ukrainy z jasno wyrażonymi demokratycznymi dążeniami został Petro Poroszenko. Uzyskał znaczne poparcie obywateli tak jak w kampanii wyborczej kreował się jako osoba kompetentna, która rozumie potrzeby/problemy społeczeństwa oraz wie jak je rozwiązać. Na obecną chwilę możemy jednak twierdzić, że większość cech charakterystycznych wizerunkowi wyborczemu Petra Poroszenki nie została pozytywnie zweryfikowana przez społeczeństwo, co sprawia, że z perspektywy dnia dzisiejszego, są traktowane jako część technologii politycznych.

Poroszenko, zarówno jak i Juszczenko, został prezydentem republiki parlamentarno-prezydenckiej. Rządy pierwszego jednak w sposób zasadniczy różniły się od rządów Juszczenki. Praktyka bowiem wskazuje na fakt, że de jure w warunkach republiki parlamentarno-prezydenckiej Poroszenko de facto udało się stworzyć model prezydencko-parlamentarny, który w swojej autorytarnej istocie może konkurować jeśli nie z modelem zbudowanym przez 2 lata przez Wiktora Janukowycza, to na pewno z modelem obowiązującym za czasów rządów Leonida Kuczmy. Taki stan rzeczy, jak się wydaje, jest spowodowany: po pierwsze, cechami osobowościowymi samego Petra Poroszenki, który będąc skuteczną przedsięwzięciem przyzwyczajony jest do zarządzania w sposób autorytarny; po drugie – sytuacją obecnego stanu rzeczy na Ukrainie, czyli aneksją przez Rosję Krymu i wojną na Donbasie wspieraną przez wspomnianą już Rosję, co sprawia, że obywatele chętniej udzielają poparcia silnemu przywódcy, co z kolei pozwala na usprawiedliwianie nie niedemokratycznych i nieprofesjonalnych działań motywowanych obroną interesów państwa.

Podsumowując analizę ewolucji instytucji prezydenckiej na Ukrainie, należy zaznaczyć, że zarówno jak i w innych republikach postradzieckich, jej działalność, prócz podstaw prawnych, w sposób dość wyraźny uzależniona jest od cech osobowościowych każdego z prezydentów, w tym także od koniunktury społeczno-politycznej charakterystycznej dla określonego okresu czasu.